

I. KOMMUNIKÁCIÓ

1. tétel: A KOMMUNIKÁCIÓS FOLYAMAT TÉNYEZŐI ÉS FUNKCIÓI

FELADAT: Mutassa be a kommunikációs folyamat tényezőit és funkcióit a következő szövegrészlet alapján!

- *Üdvözlöm! Évek óta nem láttam már önt.*
- *Most jöttem meg külföldről.*
- *Kényelmesen utazott?*
- *Igen. Köszönöm, hogy kijött eléem.*
- *Ez természetes. Foglaltam önnek az Astoriában egy egyágyas szobát.*
Remélem, tetszeni fog önnek.
- *Ó, biztosan! Nagyon köszönöm!*
- *Adja ide az egyik bőröndöt, hadd segítsek!*
- *Rögtön.*
- *Mindjárt odaérünk az autóhoz, és elviszem a szállodába.*
- *Mit mondott?*
- *Mindjárt a kocsinál leszünk, amivel elviszem a szállodába.*
- *Ó, köszönöm!*

I. KOMMUNIKÁCIÓ

2. tétel: A KOMMUNIKÁCIÓ NEM NYELVI KIFEJEZŐESZKÖZEI

FELADAT: A képek segítségével mutassa be a nem verbális kommunikáció eszközeit!

3. TÉTEL: A TÖMEGKÖMUNIKÁCIÓ TÍPUSAI – A NYOMTATOTT SAJTÓ MŰFAJAI

FELADAT: A következő példák segítségével mutassa be a tömegkommunikáció típusait, illetve a nyomtatott sajtó műfajait!

1.

Izzalmas harc helyszíne volt az *elmúlt héten Deauville* [dovill], a divatos fürdőhely. *Itt mért össze szépségét Simon Böske*, Európa szépségkirálynője és *Elly Housen* [eli háuzen], a legszebb amerikai lány. A nagy versenyre Európa és Amerika sok kiválósága, a pénz- és művészvilág számos előkelősége utazott Deauville-be. A nagy verseny eldöntetlenül végződött, mert a zsűri a kítűzött 50.000 frankos díjat két egyforma részre osztotta fel Európa és Amerika szépségkirálynője között. *A verseny zsűrije ugyanis olyan szépnek találta Simon Böskét és Elly Housent, hogy nem tudott dönteni.*

(Tolnai Világlapja, 1929. április 24.)

2.

Hétköznapi hősök

Gellér Éva egyike volt az *első női mentőtisztnek Magyarországon*. [...] Őt és csapatát kísértük el egy bevetésre. *Éva szőke hajú, csillogó, barna szemű hölgy, közel a negyvenhez*. Igazi kuriózum. Nem csupán azért, mert az első női mentőtisztnek egyike volt a nyolcvanas évek végének Magyarországon, hanem azért is, mert környezete az egyik legjobb mentőtisztnek tartja. [...] *A szoba, amit a mentősöknek elkülönítettek, nem túl nagy, és a berendezés is elég puritán. Három ágy, egy asztal, egy adóvevő készülék és egy rádió, amivel az itt tartózkodóknak be kell érni. A szobához tartozik egy előtér, és egy viszonylag tágasabb konyha is* [...]. Éva és csapata itt tartózkodnak a két bevetés közötti időszakban. Lehuppanunk az ágyakra, és várunk.

Egy történetet hallgatok, amelyben Éva és csapata kiment a beteghez, és miközben foglalatostkodtak vele, valaki el akarta lopni a hordágy tartószerkezetét. Az ápolónak kellett visszaszerezni a fémvázat [...].

Miközben beszélgetünk, riasztják az egységet. [...] Egy külön engedéllyel én is velük tarthatok. [...]

(Tábori Márton)

3.

Tóth Orsolya színésznő idén végzett a Színház- és Filmművészeti egyetem, de már múltja van. Mundruczó Kornél filmjei avatták egy feltörekvő generáció sztárjává.

- *Milyen az ismertség?*
- Annyira nem érzem a bőrömon. Akik látták a Szép napokat, megismernek, alkalomadtán gratulálnak, de ettől még nem lettem sztár.
- *Fontos a népszerűség?*
- Nem vágyom rá. Persze néha hízelgő, ha az embert megismerik, de sok kellemetlenséggel is jár. Meg kell felelnem bizonyos igényeknek, ami nem könnyű.
- *Melyik színházhoz szerződöttél?*
- Egyikhez sem. Túl sokat forgatok, hogy egy színház elviselje. Sokan azt gondolják, azért nem játszom színpadon, mert nem szeretem a színházat. De ez nem így van. Most a filmesektől kaptam jó felkéréseket, de bizonyára majd a színházban is kipróbálom magam.

4.

„Aranyvirágot, vörös ördögöt és ezüstcukorkát veszek egy ötéves kisleánynak. A cukrászdában, ahol ezen az ünnepen szorongok, velem együtt egész tömeg várakozik. [...]

Nézegetem őket. Feltűnik, hogy milyen áhítatosak, boldogok valamennyien. Mintha az a szándék, hogy visznek valamit valakinek, máris kielégítette volna őket. Nem türelmetlenkednek, nem tolakszanak. [...] Álmodozásomból a cukrász rezzent föl, aki az íránt érdeklődik, mit vásárolok. Megveszem az aranyvirágcsot, a vörös ördögöt és az ezüst cukorkát. De még mindig sokáig időzöm a cukrászdában. A többiek is, akik már csomagjukat ott szorongatják hónuk alatt. Élvezik a pillanatot. *Ez az igazi ünnep*. Amikor kimegyünk az utcára, szinte sajnáljuk azokat, akik csak kapni fognak.”

(Kosztolányi Dezső: Ajándék)

5.

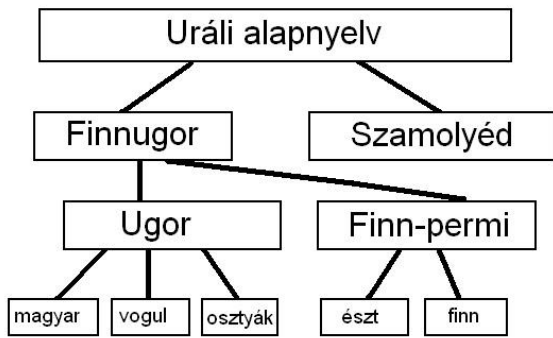
„Könnyű összefoglalnom, hogy most mit gondolok: Varró Dani egyszerűen jó. A Szívdesszertben már kétségtelenül egy kiforrt, önálló hangot és poétikai világot felmutató, bravúros formakészséggel rendelkező költő jelentkezett. A kötet versei egy kerek (szerelem)történetet mesélnek el, és egy zárt, jól megkomponált szövegvilágot alkotnak, melyben sok minden elfér anélkül, hogy felborítaná az egyensúlyt.

Jól megfér egymás mellett a frappáns rímjáték, rímhangsúlyos és mégis kötetlen szövegfolyam, hagyományosabb szerkezetű líra és akár a képvers is. A kötet tényleg grammra van súlyozva: ha több lenne, telítene, ha kevesebb, akkor meg hiányos lenne. A versek történetet alkotnak, lazább-szorosabb kapcsolatban állnak egymással, vissza-visszatérnek motívumok, szövegrészek, a versek utalnak egymásra, az egész szöveg folyamatosan kommunikál saját magával, és ettől függetlenül mégis olvasható akár tetszőleges sorrendben is, sőt így talán nagyobb a meglepetés, amikor egyes szövegrészek egymásra találnak.”

(Kálmán Gábor írása Varró Dániel Szívdesszert c. művéről)

4. tétel: A MAGYAR NYELV TÖRTÉNETÉNEK FŐ KORSZAKAI

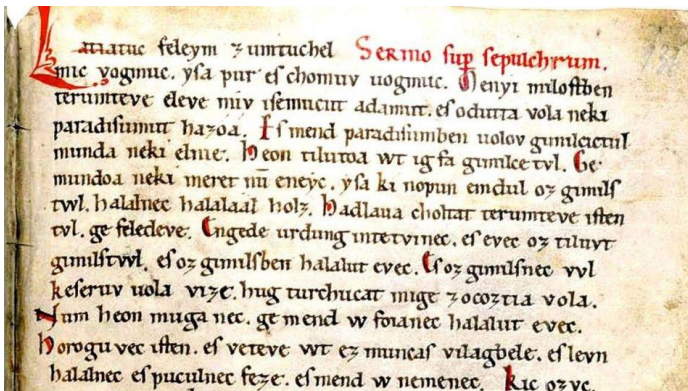
FELADAT: A következő képek segítségével mutassa be a magyar nyelv történetének fő korszakait!

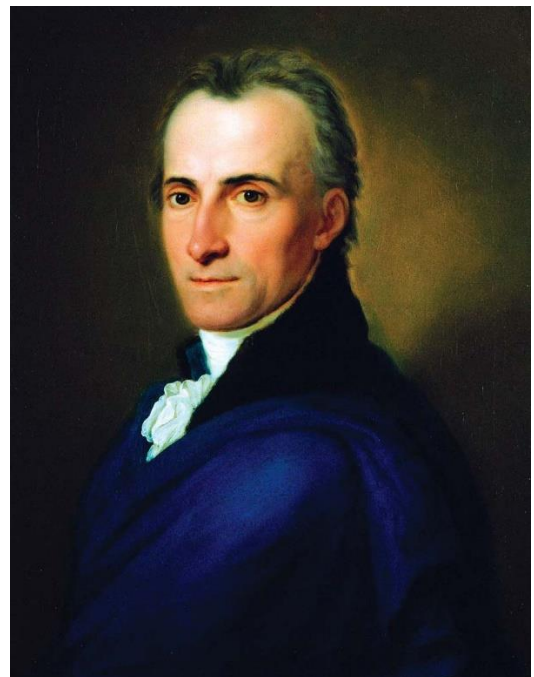
A magyar nyelvrokonság

Honfoglalás (895-96)

Halotti beszéd és könyörgés (1192-95)

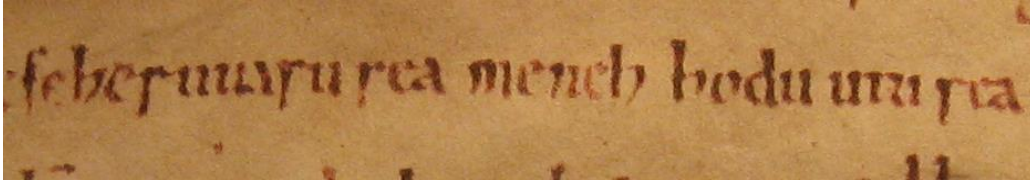

Kazinczy Ferenc (1759-1831)

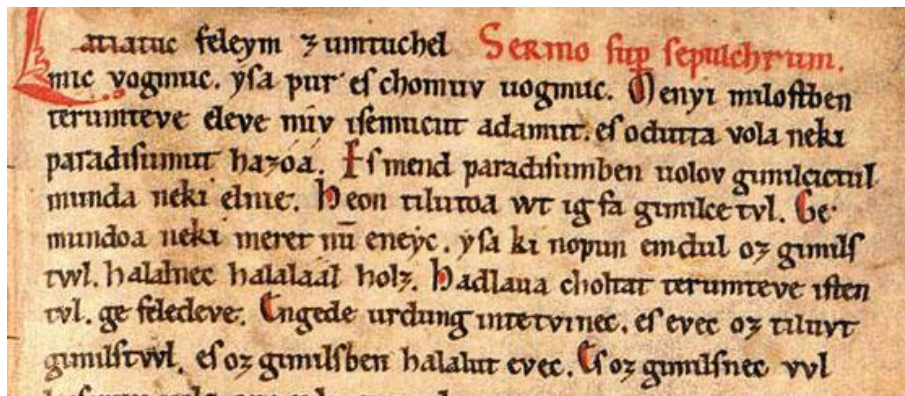
5. TÉTEL: A NYELVTÖRTÉNET FORRÁSAI: KÉZÍRÁSOS ÉS NYOMTATOTT NYELVEMLÉKEK

FELADAT: A következő nyelvmélekek alapján mutassa be nyelvünk történetének főbb nyelvmélekeit!

1.

2.

3.

- O ygoz symeonok bezzeg
- [25] scouuo ere en erzem ez bu-
churuth / kyt niha egyre.
Tuled ualmun de num
ualallal / hul yg kynzassal /
Fyom halallal · Sydou
- [30] myth thez turuentele /
fyom merth hol byuntele /
fugwa / huztuzwa wklel /
ue / kethwe ulud. Kegug
gethuk fyomnok / ne leg
- [35] kegulm mogomnok / owog
halal kynaal / anyath ezes
fyaal / egembelu ullyetuk.

- Volek sirolm thudothlon sy
rolmol sepedyk. buol ozuk
epedek- Walasth vylagum
tul sydou fyodumtul ezes
- [5] urumentuul: O en eses urodum
eggen yg fyodum: syrou a-
niath thekunched buabeleul
kyniuhhad; Scemem kunuel
arad en iunhum buol farad /
 - [10] the werud hullothya en iun-
hum olelothya Vylag uila
ga viragnae uiraga. keseru
en. kynzathul uos scegegkel
werethul: Vh nequem en
 - [15] fyon ezes mezuul / Scege
nul scepsegud wirud bioll
wyzeul. Syrolmom suha
zatum therthetyk kyul en
iunhumnok bel bua qui
 - [20] sumha nym kyul hyul:
Wegh halal engumet / egge-
dum illen / maraggun uro
dum / kyth wylag felleya

6. tétel: A NYELVÚJÍTÁS LÉNYEGE ÉS JELENTŐSÉGE

FELADAT: Mutassa be a nyelvújítási mozgalmat! Állapítsa meg, milyen szóalkotási módokkal keletkeztek a következő szavak!

betyár

Béla

aggastyán

történelem

címer – cím

híg +anyag = higany

7. tétel: A JEL, JELEK, JELRENDSZEREK A NYELVI ÉS NEM NYELVI KÖZLÉSBEN

FELADAT: Csoportosítsa az alábbi jeleket!

Füst

Fénykép

A közlekedési lámpa zöld jelzése

Villám

Hangutánzó szavak

Nemzeti színű zászló

**8. tétel: ANYANYELVÜNK RÉTEGZŐDÉSE –
MAI MAGYAR NYELVVÁLTOZATOK**

FELADAT: Ismerje fel, melyik nyelvváltozatba tartoznak a következő szövegrészek! Döntését igazolja a szövegből vett példákkal!

A felmérések azt mutatják, hogy a tejben lévő kazein, a tojásban előforduló ovomukoid, ovotranszferrin és lizozim, a földimogyoróban lévő vicilin, konglutin és glicin allergén anyagok. Ha az allergizáló hatású fehérjének az aminosavsorrendjét ismeri fel a fajlagos ellenanyag, akkor nyers és főtt állapotban egyaránt bajt okozhat az étel, vagyis az ilyen allergiát nem növi ki a gyermek.

(Élet és Tudomány, 2002/11. szám, 339. o.)

Hát képzelje el, legyüvök a templomba, kigyüvök, ám má ott kinn várt engem. Megszólított engemet, hát aszongya, ha el van fáradva, jöjjön be ide a műhelyembe, ugye utcára néző üzlet vót, nem is műhely, mer szép kis hely vót. Mondtam neki, én nem megyek senkihe se be, ne haragudjon, nekem dolgom van, fogorvosho köll mennem, meg még vannak barátnőim is Szombathelyen.

(Bó, Vas megye, 1996)

„Állatian tudok hazudni, ilyet még életemben nem láttál. Rémes. Ha újságért megyek, és megkérdeznek: »Hova mész?«, fix, hogy azt mondom: »Az operába.« Fantasztikus. Az is tiszta hazugság volt, amikor azt mondtam az öreg Spencernek, hogy a tornaszertárba megyek a holmimért. Egyáltalán nem is szoktam ott tartani a cuccomat.”

(Sallinger: Zabhegyező)

9. tétel: MAI MAGYAR NYELVMŰVELÉS

FELADAT: A következő mondatok segítségével mutassa be az alapvető nyelvhelyességi hibákat, illetve jellemezze a nyelvművelés fogalmát, előzményeit, célkitűzéseit!

- a. *Inkább laknák a Balaton mellett.*
- b. *A taxiskövetelmények kibővítésre kerültek.*
- c. *Ma a barátnőmmel shoppingoltunk.*
- d. *Hosszútávú maratoni ülést tartott az igazgatóság.*
- e. *Nem lássuk jól a hátsó sorból a színházi előadást.*
- f. *A tanár a gyerekekkel együtt leellenőrizte a házi feladatot.*

IV. NYELVI SZINTEK

**10. tétel: A HANGKAPCSOLÓDÁSI SZABÁLYOSSÁGOK TÍPUSAI ÉS A HELYESÍRÁS
ÖSSZEFÜGGÉSE**

FELADAT: Állapítsa meg, milyen mássalhangzó- és magánhangzótörvények érvényesülnek az alábbi szavakban!

különben

barátság

anyja

jobbra

vasgolyó

mindnyájan

ezzel

dió

IV. NYELVI SZINTEK

11. tétel: A SZÓSZERKEZET FOGALMA, A SZINTAGMÁK TÍPUSAI, SZEREPÜK A MONDAT FELÉPÍTÉSÉBEN

FELADAT: A következő példák alapján mutassa be a szó szerkezetek fajtáit!

okos, de lusta

egy kislány ücsörgött

kertben sétáló

az udvaron vagy az utcán

regényt olvas

barna hajú

ház mellett

kérdezze meg

**12. tétel: A MONDAT FOGALMA, A MONDAT SZERKESZTETTSÉG ÉS
MONDATFAJTA SZERINTI TÍPUSAI**

FELADAT: A következő mondatok segítségével mutassa be a mondat csoportosításának lehetőségeit!

Mondat	Modalitás	Logikai minőség	Szerkezet
<i>A két gyerek meg akarta enni az összes süteményt ebéd előtt.</i>			
<i>Azért jöttem, hogy kibéküljünk.</i>			
<i>Mosogass el, vagy vidd le a szemetet!</i>			
<i>Én is olyat szeretnék!</i>			

13. tétel: A SZÓBELI ÉS ÍROTT SZÖVEGEK SZEREPE, ELTÉRŐ JEGYEI

Feladat: Olvassa el az alábbi szövegrészleteket! Döntse el, írásbeli vagy szóbeli szövegek-e, válaszát indokolja!

1.

Szeptember 13. Olly kellemesen telt el az a' tennapi nap! Olly kedves napom volt az nekem. Barátnéim legkedvesebbjei – a' két Kovács lányok – látogattak meg. Valahára teljesítették ígéreteiket, 's nekem látogatásokkal egy igen-igen kedves meglepetést csináltak. [...] Milly szerencsések e' lányok! ō rollok mindenki szeretve emlékezik, 's milly szerencsések testvéreik is kik mind becsültetnek 's kik mind kitűnők. És egyik bátyjok – Bencze! – milly ideális ő!

http://mtdaportal.extra.hu/books/kolcsey_antonia_naploja.pdf

2.

Csorba Győző: Tevékeny ősz

Szó sincs itt semmiféle gyászról az ősz
teljes iparkodással ténykedik:
szervezi a kerti brancsot a kezdőket
kitanítja a haladókat emlékezteti
s fokozatosan adagolja
a kopárságot hideget olykor
a gürcölésbe csöpp játékot is kever:
például ökörményát úsztat szusszanó
sündisznóval zörgeti végig az avart
s a gyöngyvirág-tövön piros bogyót fakaszt

De persze többnyire mégiscsak dolgozik
hogy meglegyen aminek meg kell lennie:
az ál-halál a visszatartott lélegzet
a tág-üres terek a hasznos türelem
mikor majd agresszíven és hatalmasan
a zúzos talpú tél megérkezik.

3.

Ünneplő honfitársaim! Barátaim! Magyarország polgárai!

Itt az ideje, hogy végre elmosolyodjunk, abban a biztos tudatban, hogy ez itt Magyarország, mi itt itthon vagyunk, és amikor az ország jövőjéről beszélünk, arról beszélünk, ami a miénk. [...] Ki akarjuk nyilvánítani, hogy a televízió a nemzet tulajdona, nem a kormányé, és azt is, hogy e tulajdonjogot a jövőben érvényesíteni kívánjuk. Szabad sajtót, szabad rádiót, szabad televíziót!

Társadalmi ellenőrzést a nyilvánosság minden fóruma fölött! [...]

És most induljunk tovább. Ne tagadjunk ki senkit a szívünkéből, mert mindannyiunké a nemzet. Vigyük magunkkal az emelkedett méltóságot. Szabad március 15-ét, 16-át, 17-ét... és így tovább, az öröknaptár utolsó napjáig.

Csengey Dénes (Magyar Demokrata Fórum)

14. TÉTEL: A SZÖVEGFONETIKAI ESZKÖZÖK ÉS AZ ÍRÁSJELEK SZEREPE A SZÖVEG ÉRTELMEZÉSÉBEN

FELADAT: Pótolja a hiányzó központozást a szabályos írásjelhasználatnak megfelelően az alábbi Kosztolányi szövegben!

Hidd el nincs nagyobb művészet a törlésnél Én ha tőlem függne az iskolában ezt előbb tanítanám mint a fogalmazást Végre az alkotás is ezzel kezdődik Elhagyunk valamit ezer millió dolgot melyet mellékesnek tartunk és kiemelünk valamit egyetlenegy dolgot melyet fontosnak tartunk Aki tudja hogy mit ne mondjon az már félig meddig tudja hogy mit mondjon

(Kosztolányi Dezső: Nyelv és lélek. Szépirodalmi Kiadó, 1990.)

V. SZÖVEG

**15. tétel: A TOVÁBBTANULÁSHOZ, ILLETVE A MUNKA VILÁGÁBAN SZÜKSÉGES
SZÖVEGTÍPUSOK**

FELADAT: Nyaralni volt a családjával egy utazási ügynökség szervezésében, de a pihenés rosszul sikerült: az utazási iroda nem tartotta be az ígéreteit. Írjon panaszlevelet és kérjen kárpótlást!

A feladat megoldásához a következő adatokat használja: *Nyaralni jó! Utazási Iroda, Kiss János ügyvezető igazgató, 4400 Nyíregyháza Kossuth u. 12.*

16. tétel: A BESZÉD FELÉPÍTÉSE, A BESZÉD MEGSZERKESZTÉSÉNEK MENETE AZ ANYAGGYŰJTÉSTŐL A MEGSZÓLALÁSIG

*„Mi búcsúzunk és elmegyünk, a mi időnk lejárt.
Itt hagyjuk kedves iskolánk, indulunk messze már
Tanáraink és társaink, a szívünk nem feled,
Te kedves osztály, víg tanyánk, immár isten veled, immár isten veled!”*

FELADAT: A ballagási ünnepségen a végzős diákok nevében kell beszédet mondania. Foglalja össze, hogyan szerkesztené meg a szöveget! Készítse el a beszéd vázlatát!

17. tétel: A SZÓNOKI BESZÉD FAJTÁI (TANÁCSADÓ BESZÉD, TÖRVÉNYSZÉKI BESZÉD, ALKALMI BESZÉD) ÉS JELLEMZŐI

FELADAT: A következő szövegrészeket felhasználásával mutassa be az arisztotelészi beszéd típusokat!

1. „De talán valaki közületek ezt az ellenvetést tehetné: "De hát Szókratész, mi is ez a te ügyed? Hogyan keletkeztek rólad e rágalomok? Hiszen ha semmi egyebet nem műveltél volna, mint mások, ha nem cselekedtél volna mást, mint a sokaság, bizonyára nem támadt volna felőled ez a hír és beszéd. Mondd meg hát, mi az okuk, nehogy elhamarkodottan ítéljünk feletted.”

(Platón: Szókratész védőbeszéde)

2. Dicső látvány oly férfiú, ki egy magas célért áldozza fel életét. Legyen az hazája, a becsület vagy vallásos meggyőződése, miért vérét ontá: lelkünk emelkedik a bátornak emlékénel, ki erős láncokat s gyöngéd kötelékeket, melyekkel az élet szíveinket magához fonja, szét bírt szakítani, s lelkét Istenére, nevét a jövőre bízva, a halállal szembeállt, hogy példájából a zsarnok s elnyomott megtanulják, miként van valami e világon, mit leláncolni nem lehet: a bátor, erős meggyőződéstől vezetett férfiakarát.

(Eötvös József: Emlékbeszéd Körösi Csoma Sándor felett)

3. Az emberi nemzet gyökerét paradicsomban, egyéb vétkekkel együtt, torkossággal férgette* elsőben az ördög. Mert addig mutogató Éva anyáknak a tilalmas gyümölcs szépségét; addig dicséré gyönyörűséges ízt; addig köszörülé torkát és nyelvét; addig viszketteté gyomrát; addig hitegeté kívánságát és csalogató akaratját, hogy beléharapa a veszett asszony: együtt az almával a pokol horgát elnyelé, az ördögi mérget bészívá, mely az egész emberi nemzetnek fogát megvásolván, keserűségének ártalmas ízt most is szájunkban hagyta.

(Pázmány Péter: Az ételben való dobzódásnak veszedelmes ártalmairól)

VII. STÍLUS ÉS JELENTÉS

**18. tétel: EGYJELENTÉSŰ, TÖBBJELENTÉSŰ SZÓ, HOMONIMA, SZINONIMA,
HASONLÓ ALAKÚ SZÓPÁR, ELLENTÉTES JELENTÉS**

FELADAT: Fogalmazza meg, milyen csoportokba sorolhatók a következő szavak a hangalak a jelentés viszonya szerint!

helység - helyiség

csörren

burgonya - krumpli

körte

ég

lomha

ablakpárkány

apály - dagály

VII. STÍLUS ÉS JELENTÉS

19. tétel: A TÁRSALGÁSI STÍLUS ISMÉRVEI, MINŐSÉGE

FELADAT: Mutasson rá, hogyan jelennek meg a társalgási stílus jellemzői az alábbi szövegrészletben!

- *Csöpög a csap.*
- *Én nem hallom.*
- *De igen, figyeld csak! Csöpp-csöpp-csöpp!!! Ne mond már, hogy nem hallod! Rohadtul idegesít! Csinálj már vele valamit, a fene egye meg!*
- *De mit? Szerinted mi a francot csináljak?*
- *Mit tudom én! Csináld meg, vagy hívj valakit ide!*
- *Háááá! Mindig csak én! Csináld ezt, meg csináld azt! Hát tudod, mit? Csináld te magad!*

20. tétel: AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM HATÁSA A NYELVHASZNÁLATRA ÉS A NYELVI ÉRINTKEZÉSRE

FELADAT: Fogalmazza meg véleményét az alábbi, a televízió hatásait elemző tanulmányrészlet kapcsán! Vizsgálja a jelenséget más oldalról is, mint a szerző!

„Az egész lakosság estéről estére sötét szobákban ül, egymástól elkülönítve, nem beszélve, nem olvasva, nem véve tudomást a külső világról, csak egy fényforrásra figyel. A lakosok agya alfa állapotban van, ami nem megismerő állapot. Alfa állapot a meditáció is, de akkor a tudat megtisztul és új érzelmi és érzékszervi képek, új gondolatok keletkeznek. A földlakóknak azonban valaki más teszi be a képeket. Mindenki ugyanazt nézi, ugyanakkor. Ez valamiféle eszköz lehet a tömeges agymosásra, a tudat ellenőrzésére. Összemossa az értékeket. Az emberek kezdenek úgy viselkedni, ahogyan azt a képek mutatják. A folyamat az egész bolygón előrehalad. Úgy látszik, hogy elvesztették ellenőrzésüket tudatuk fölött.”

(Jerry Mandel: Négy érv a tévé kiküszöbölése érdekében)